

A scenic landscape of a frozen river with ice floes and a forest at sunset. The sky is filled with soft, colorful clouds in shades of orange, pink, and blue. The water is dark and turbulent, with white foam from the rapids. The ice floes are large and white, scattered across the river. The forest in the background is dense and dark, with some trees in the foreground. The overall mood is serene and majestic.

Sammanhållningspolitik i norra Sverige

Mervärden för hela unionen

Sammanhållningspolitik i praktiken

Investeringar i nordligaste Europa skapar höga EU-mervärden

Sammanhållningspolitiken är EU:s viktigaste investeringsverktyg för att främja ekonomisk tillväxt och sysselsättning på lokal och regional nivå. För regionerna i norra Sverige har denna politik haft en avgörande betydelse för utvecklingen. Området, som utgör en del av det europeiska Arktis, präglas av stora naturresurser och goda förutsättningar för grön omställning, men också av utmaningar såsom långa avstånd, gles befolkning och en ekonomi som är känslig för konjunktursvängningar.

EU:s stöd genom sammanhållningspolitiken är därför centralt för att möta dessa utmaningar och tillvarata möjligheter. Med hjälp av EU-medel har strategiska projekt kunnat samfinansieras och innovativa idéer testas, skalas upp och införlivas i ordinarie verksamhet. Långsiktiga satsningar på lokal och regional nivå har skapat engagemang och ägarskap, vilket säkerställt att insatserna möter verkliga behov och samordnar olika intressen. På så sätt ger sammanhållningspolitiken kraft och incitament för norra Sverige att utvecklas till gagn för hela EU.

Norra Sverige

- ❖ Fyra regioner i det europeiska Arktis med unika förutsättningar.
- ❖ Omfattande naturresurser, stora potentialer för den gröna omställningen och ett geopolitiskt strategiskt läge.
- ❖ Låg befolkningstäthet, långa avstånd, åldrande befolkning, begränsade ekonomiska resurser och konjunkturkänslig ekonomi.

Infrastruktur

För en sammanlänkad och uppkopplad region

Norra Sverige har på många håll stora brister i transportsystemet. EU-stöd har därför varit avgörande för investeringar i strategiska projekt som byggt bort flaskhalsar och ökat tillgängligheten i regionen. Detta har gynnat den ekonomiska tillväxten, bidragit till mer attraktiva samhällen och höjt invånarnas livskvalitet.

Även den digitala infrastrukturen är på många håll otillräcklig, då långa avstånd gör bredbandsutbyggnad kostsam och mindre attraktiv för privata aktörer. EU-stödet har därför spelat en direkt avgörande roll för att möjliggöra en säker och snabb anslutning för företag, offentlig sektor och invånare. Detta har stärkt möjligheterna att leva och verka i hela norra Sverige.

Infrastruktursprojekt som gjort skillnad

- ❖ **Luleå hamn** hanterar råvaror från Norrbottens gruv- och stålindustri med stort mervärde för Sverige och Europa. Regionalfonden bidrar till att utveckla järnvägstransporter till och från hamnen och spelar därmed en viktig roll för att hamnen år 2030 ska kunna frakta 3–4 gånger mer gods än vad som var möjligt 2024.
- ❖ **Mittstråket** är ett gränsöverskridande transportstråk mellan Norska havet och Östersjön med en geopolitiskt strategisk betydelse. Långsiktiga investeringar har stärkt säkerheten vid spårkorsningar, möjliggjort högre hastigheter och förbättrat anslutningarna för smidigare och mer effektiva godstransporter.
- ❖ **Bredbandsutbyggnad** i Västernorrland: År 2017 hade bara 73 procent av hushållen snabbt bredband. Mycket tack vare stöd från EU kunde tillgången öka till 98 procent år 2023.

Innovation

Med utgång från platsens förutsättningar och kunskap

Norra Sveriges glesa befolkning och långa avstånd har historiskt begränsat kunskapsutbyte och innovationskapacitet. Även om digitaliseringens möjligheter till distanssamverkan är tillgången till stöd-system och innovationsmiljöer fortfarande begränsad i många delar av regionen.

Sammanhållningspolitiken har därför haft en central betydelse för att öka innovationsförmågan och tillvarata tillväxtpotential. Genom regionala strategier för smart specialisering har investeringar riktats mot områden med särskilda styrkor – som naturresurser, avancerad infrastruktur och specifik kompetens. Detta har bidragit till nya nischer, mer attraktiva miljöer för investeringar och forskning, samt stärkt den traditionella industrins globala konkurrenskraft.

Trots dessa framsteg kvarstår strukturella utmaningar. En fortsatt och långsiktig satsning på forskning, innovation och kompetensutveckling är därför nödvändig för att norra Sverige ska fortsätta utvecklas starkt.

Innovation i praktiken

- ❖ **Arctic Game** är en gemensam plattform för spelutveckling i regionen. Med EU-stöd har den vuxit till ett av norra Europas snabbast växande spelkluster. Unga spelföretag har kunnat attrahera kapital, växa och samarbeta. Utvecklingen har även breddat industrins användning av spelteknik och skapat nya innovationer i flera branscher.
- ❖ **Processum Biorefinery Cluster** är en världsledande testmiljö och pilotpark för bioprocesser och gröna produkter. Långsiktiga satsningar på industriell bioteknik, restströmsförädling och affärsutveckling har resulterat i ett starkt bioekonomikluster. Denna kritiska massa av kompetens och resurser gör hela regionen mer attraktiv för forskare och företag och visar hur sammanhållningspolitiken kan utveckla nya möjligheter baserade på traditionella näringar.
- ❖ **Rymdbranschen** i norra Sverige, med infrastruktur för satellituppskjutning, är en strategisk tillgång för EU. Genom EU-stöd har samverkan mellan akademi, industri och innovationsaktörer bidragit till ett starkt innovationsekosystem som lockar investeringar, forskning och teknikutveckling. Satsningarna kan på sikt även spela en viktig roll för EU att möta den ökande konkurrensen och växande konfliktpotentialen i rymden.

Kapacitetsbyggande & samverkan

Norra Sveriges gleshet innebär att många samhällen har helt andra förutsättningar än tätbefolkade områden. Små lokala skattebaser, höga kostnader för offentlig service, leder till en begränsad administrativ kapacitet samtidigt som geografiskt utspridda orter resulterar i fragmenterade arbetsmarknader med låg kritisk massa av företag. Detta försämrar i sin tur tillgången till kapital vilket begränsar möjligheterna för företag att starta, växa och kommersialisera innovativa idéer.

Genom sammanhållningspolitiken har långsiktiga och riktade insatser kunnat genomföras för att mobilisera lokala och regionala aktörer, utveckla innovations- och företagsfrämjande system samt stödja företagets tillväxt och utveckling. Samverkan mellan aktörer har också gjort det möjligt att utveckla lösningar för smartare resursanvändning och för att kunna erbjuda mer effektiva välfärdstjänster. Detta stärker i sin tur innovationsförmågan samt den ekonomiska och sociala hållbarheten i regionen.

Kapacitet & samverkan på riktigt

- ❖ **Akademi Norr** är ett samarbete mellan tolv inlandskommuner i norra Sverige som, med stöd från EU, bland annat genomfört satsningar för att stärka omsorgspersonalens digitala kompetens och deltagande organisationers förmåga att integrera ny teknik och digitala arbetssätt. Sådana insatser utnyttjar digitaliseringens möjligheter och möjliggör distansoberoende samverkan och är avgörande för att upprätthålla välfärdstjänster i områden där samhällsservicen succesivt flyttats från mindre orter.
- ❖ **BizMaker** har utvecklats från en lokal inkubator i Sundsvall till en regional plattform för alla Västernorrlands kommuner. Organisationen fungerar som inkubator, Science Park och etableringsfrämjande aktör med fokus på internationella etableringar och affärsmöjligheter inom den gröna omställningen. Sedan 2023 är BizMaker basfinansierat av regionen och samtliga kommuner i Västernorrland, vilket visar hur EU-stöd bidragit till en långsiktigt hållbar verksamhet. Arbetet har lett till flera framgångsrika företag, och för 2023 gav den offentliga finansieringen en avkastning på 17 gånger investerat belopp i form av skatteintäkter.

Kompetens & sysselsättning

Norra Sverige står idag inför betydande utmaningar när det gäller kompetensförsörjning till följd av en åldrande befolkning, gles befolkningsstruktur, långa avstånd till utbildningsinstitutioner samt utflyttning.

Digitalisering och den gröna omställningen ställer dessutom nya krav på kompetens, vilket påverkar alla branscher, från gruvindustri och energi till besöksnäring och välfärd. Till detta gör den växande konkurrensen om kvalificerad arbetskraft att kompetensförsörjning blivit en knäckfråga för att kunna lyckas med samhällsomvandlingen i norra Sverige.

Sammanhållningspolitiken har möjliggjort satsningar på integration av nyanlända och utrikesfödda, kompetensutveckling och utbildningsinsatser för att möta arbetsmarknadens behov. Insatserna har bidragit till nya samarbeten och arbetssätt som stärker livslångt lärande och gör människor, företag och organisationer bättre rustade för en föränderlig arbetsmarknad.

Kompetensförsörjning i praktiken

- ❖ **Yrkesvux.** För att möta kompetensbehovet inom metallindustrin och stödja den gröna industriomställningen genomfördes satsningar på att stärka samverkan mellan utbildningsanordnare och arbetsgivare. Genom utveckling av nya utbildningar och moderna utbildningsmiljöer har bättre förutsättningar skapats för mer konkurrenskraftiga industrier.
- ❖ **Lärcentrum.** Den struktur av lärcentrum som byggdes upp 2001–2006 blev en viktig plattform för vuxnas lärande och implementerades i nästan alla kommuner. Satsningarna samordnade vuxenutbildning, distans- och yrkesutbildningar, vilket gjorde utbildningarna tillgängliga i hela regionen och skapade en flexibel struktur som bättre kunde möta lokala och regionala kompetensbehov.
- ❖ **Move up North.** Tio av norra Sveriges minsta men till ytan mycket stora inlandskommuner kunde, med stöd från EU, genomföra en gemensam satsning för att öka kapaciteten att ta emot nya invånare och samordna resurser för en fungerande inflyttarservice. Insatsen omfattade bland annat information till inflyttare om arbetsmöjligheter, föreningsliv och kommunernas erbjudanden, vilket ökar förutsättningarna att attrahera, rekrytera och behålla kompetens och personal.

Samarbete över gränser

För att möta gemensamma utmaningar och möjligheter

Interregprogram har gjort det möjligt för norra Sverige att bygga starka samarbeten över nationsgränser – både i det glesbefolkade och strategiskt viktiga europeiska Arktis såväl som med andra delar av Europa. Genom att ingå i ett större geografiskt sammanhang öppnas nya möjligheter för utveckling, innovation och kunskapsutbyte. Detta har varit avgörande för forskning och innovation och har lett till framväxten av nya produkter och tjänster som kan konkurrera på såväl nationella som internationella marknader.

Förutom att främja gemensamma projekt över nationsgränser fungerar Interreg också som en språngbräda för att hitta internationella partners, vilket i sin tur stärker möjligheterna att delta i sektorsprogram såsom Horisont Europa. Samtidigt bidrar dessa samarbeten till att bryta ned administrativa gränser och främja en effektiv samverkan kring gemensamma utmaningar.

Gränsöverskridande samarbeten

- ❖ **Green Flyway** är en internationell testarena för elektriska flygplan och drönare som utvecklats med stöd från Interreg. Den är kopplad till en luftrumskorridor mellan Norge och Sverige där få flygrörelser och ett utmanande fjäll- och vinterklimat skapar en unik miljö för tester. Satsningen möjliggör utveckling av drönartjänster, infrastruktur för framtidens luftfart och nya lösningar för transporter av såväl gods som personer.
- ❖ **Arctic Europe Tourism Cluster** är en satsning för att stärka det europeiska Arktis som internationellt hållbar besöksdestination som gynnar näringen, lokalsamhällen och besökare. Stöd från EU har varit avgörande för att små besöksföretag med begränsade resurser – inte minst samiska entreprenörer – ska kunna utveckla strukturerad samverkan och gemensamma affärsmodeller, vilket bland annat har möjliggjort etableringen av samverkansplattformen Swedish Lapland. Nu fördjupas samarbetet med aktörer i Norge och Finland med målet att utveckla ett kluster av besöksnäringens företag i det europeiska Arktis.

Vid Europas nordliga utkant skapas viktiga mervärden för hela Europa

Mycket av det som i dag tas för givet hade inte varit möjligt utan tidigare investeringar – från innovativa startups och industrisatsningar till den starka tillväxten inom besöksnäringen. Samtidigt kvarstår betydande utmaningar. För det glest befolkade norra Sverige, med långa avstånd till marknader och begränsade lokala resurser, är en stark sammanhållningspolitik fortsatt avgörande för regional utvecklingskraft och därmed för ett starkare EU. Åtgärderna innebär låg kostnad i förhållande till de betydande samhällsekonomiska vinster de skapar och bidrar till Europas konkurrenskraft. I ett försämrat säkerhetsläge, där det europeiska Arktis har strategisk betydelse, är livskraftiga samhällen i norra Sverige också centrala för en tryggare och mer motståndskraftig region. Därför behöver sammanhållningspolitiken fortsatt ge kraft och incitament för norra Sverige att utvecklas – till gagn för hela EU.

Vill du läsa rapporten i dess helhet? Gå in på europaforum.nu

